ಆರ್. ಆರ್. ಜೋಶಿ

ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಕಂಚಿನ ಮಹೇಶ್ವರಮೂರ್ತಿ

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ (ಆಗಸ್ಟ್ ೨೭, ೧೯೮೭ ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಮೊದಲನೇ ಸೋಮವಾರ) ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ, ನವಲಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತುಪ್ಪದಕುರಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಕಂಚಿನ ಮಹೇಶ್ವರಮೂರ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಇದೀಗ ಈ ಹಳ್ಳಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ತುಪ್ಪದಕುರಹಟ್ಟಿಯು ನವಲಗುಂದದಿಂದ ಗದಗಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿ ನಡುವೆ ಸುಮಾರು ೧೮ ಕಿ.ಮೀ. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ತುಪ್ಪದ ಕುರಹಟ್ಟಿಯ ಬಳಿ ಹಂದಿಗನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಪಿಂಜರಹಳ್ಳಿ ಕೂಡುತ್ತವೆ. ನವಲಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಕುರಹಟ್ಟಿಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಅರೆಕುರಹಟ್ಟಿ (ಈ ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರು ಹಿರಿಯಕುರಹಟ್ಟಿ), ಇನ್ನೊಂದು ಕುರಹಟ್ಟಿ (ಈ ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರು ಕಾರಣಗುರಿಪಟ್ಟಿ). ಬಹುಶಃ ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಮೂರು ಕುರಹಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಈ ಕುರಹಟ್ಟಿಯನ್ನು ತುಪ್ಪದಕುರಹಟ್ಟಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರಬಹುದು. ಈ ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರು ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದುಬಂದಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮದ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚು ತುಪ್ಪದ ಉತ್ಪಾದನೆಯಿಂದಾಗಿ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪದಕುರಹಟ್ಟಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿರಬಹುದು.

ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಬೆಳ್ವಲ ಮುನ್ನೂರ ಒಂದು ಭಾಗವಾದ ನವಿಲುಗುಂದ ನಲವತ್ತರ (ಈಗಿನ ನವಲಗುಂದ) ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗುಡಿಗಳು, ಹಲವು ಶಾಸನಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲುಗಳಿವೆ. ಹನುಮಂತದೇವರ ಗುಡಿ ಎದುರಿನ ತೃಟಿತ–ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಶಾಸನವೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ವಾದುದು ; ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ಶಾಸನ ವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಗುಡಿಯ ಎದುರಿಗಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು, ಸುಮಾರು ೧೧–೧೨ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಶಾಸ ನವು ಶಂಕರಲಿಂಗನ ಗುಡಿ ಎದುರು ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಕರಲಿಂಗ ಗುಡಿ, ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಗುಡಿ ಪ್ರಧಾನವಾದವುಗಳು.

ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಗುಡಿ : ಕೆರೆದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರಲಿಂಗವಿದ್ದು ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಕಲ್ಲಪ್ಪನ ಗುಡಿ ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಗ್ನಗೊಂಡ ವೀರಭದ್ರನ ಕೂತ ನಗ್ನಮೂರ್ತಿ ಇದೆ. ವೀರಭದ್ರನ ಕೂದಲು ಸುತ್ತಲೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಜಟೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಡೆ ಬಿಚ್ಚಿದ ನಾಗವಿದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗವೋಲೆಗಳಿವೆ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಾಲೆ ಇದೆ. ರುಂಡಮಾಲೆಯ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಡಮರು, ತ್ರಿಶೂಲ, ಕಪಾಲ, ಖಡ್ಗಗಳಿವೆ. ನಾಗ ಉದರಬಂಧನ, ನಾಗ ತೋಳಬಂಧಗಳಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಈ ವೀರಭದ್ರ ಮೂರ್ತಿಯು ಸರ್ಪಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ೧೨ ಮತ್ತು ೧೩ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಶಂಕರಲಿಂಗನ ಗುಡಿ : ಇದು ೧೨-೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಗುಡಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂತರಾಳ ಮತ್ತು ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳಿದ್ದು, ಮುಂದಿನ ಮಂಟಪವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ನವೀಕರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಇದು ಗುಡಿಯ ಹಿಂದಿನ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ "ಶಂಕರಲಿಂಗ ಗುಡಿಯ ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ಶಕೆ. ೧೮೧೪ ನಂದನ ಸಂ||" ಎಂಬ ಬರಹದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ).

ಅಂತರಾಳ ಗೋಡೆಯ ಹೊರಗೆ ಎಡ ಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ದೇವಕೊಷ್ಟಗಳಿವೆ. ಎಡಭಾಗದ ಕೊಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೊಡ್ಡದಾದ ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರದ ಜಾಲಂಧ್ರಗಳಿವೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ದ್ವಾರಲಲಾಟಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂದಿನ ಚಂದ್ರಶಿಲೆಯನ್ನು ಗುಡಿ ಹಿಂಭಾಗದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಮೂರ್ತಿ ಇದೆ. ಹೊರಭಾಗದ ಎಡ ಬಲ ಗೋಡೆಯ ಮಾಡದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಹಾವೀರರ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಇದ್ದವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ಮೂರ್ತಿ ಇದೆ. ಸುಮಾರು ೮೪ ಸೆಂ.ಮೀ. ಎತ್ತರವಿದೆ. ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಭಗ್ನಗೊಂಡ ಲಿಂಗ, ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯರ ಫಲಕ, ಗಣಪತಿ, ಪಾದುಕೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಶಾಸನಗಳಿವೆ.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಪತ್ತೆಯಾದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ.

ಕಂಚಿನ ಮಹೇಶ್ವರಮೂರ್ತಿ : ತುಪ್ಪದಕುರಹಟ್ಟಿಯ ಭೂಸನೂರಮಠದ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಆಕಳನ್ನು ಹೂಳುವಾಗ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಕಂಚಿನ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಪದ್ಮಾಸೀನನಾದ ಈಶ್ವರಮೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಮದಸ್ಮಿತವಾದ ಈ ಮೂರ್ತಿಯ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳು ಯಾರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸದೆ ಬಿಡಲಾರವು. ಕಲಾಸೌಂದರ್ಯಯುತವಾದ ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಮುಗ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಕಲೆಯೇ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಉತ್ತರಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದ ಲೋಹದ ಮೂರ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಇದೇ ಪ್ರಥಮಬಾರಿಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳೀಕರು ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಮೂರ್ತಿಯ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳು,ಜಟೆ, ಚಂದ್ರ, ಗಂಗೆ, ಸರ್ಪಾಭರಣಗಳಿಂದ ಈ ಮೂರ್ತಿಯು ಮಹೇಶ್ವರನ ಮೂರ್ತಿ ಅಥವಾ ಚತುರ್ಮುಖ ಈಶ್ವರಮೂರ್ತಿ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಚತುರ್ಮುಖ ಲಿಂಗದ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪೂಜೆಯು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಿಂದ ಮತ್ತು ಚೋಳರ ಕಾಲದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತ ಬಂದಿತ್ತೆಂದು ಐ. ಕೆ. ಶರ್ಮಾ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಶಿವ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಗಳು ಪಾಶುಪತರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದಿತೆಂದು ಇವರೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ತುಪ್ಪದಕುರಹಟ್ಟಿಯ ಮಹೇಶ್ವರ ಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಇವರ ಪ್ರಭಾವ ಇದ್ದಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಗ್ರಾಮದ ಸಮೀಪವೇ ಅಂದರೆ ಆರು ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಳ(ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರು ಪೊಂಬಲ, ಪೊಂಗುಲ)ವು ಕಾಳಾಮುಖ ಲಾಕುಳಶೈವರ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಈ ಪಂಥದ ಶೈವಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಮುಖಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಮೂರ್ತಿಯ ಶಿಲ್ಪಲಕ್ಷಣಗಳು : ಈ ಮೂರ್ತಿಯ ಎತ್ತರ : ೮೮ ಸೆಂ. ಮೀ., ಅಗಲ : ೫೪ ಸೆಂ. ಮೀ., ದಪ್ಪ : ೧೫ ಸೆಂ. ಮೀ. ಮತ್ತು ತೂಕ : ೧೨೫ ಕಿಲೋ ಇದೆ. ಪದ್ಮಾಸೀನವಾಗಿದೆ. ಮೂರು ಕೈ ಇಲ್ಲ. ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ(ಮುಂದಿನ) ಫಲವಿದೆ. ಸುಂದರವಾದ ನಾಲ್ಕು ನಗುಮುಖಗಳಿವೆ.

೧. ಮುಂಭಾಗದ ಎದುರಿನ ಮುಖ : ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಸಾದಾ ಸರ, ಎರಡು ಮುತ್ತಿನಹಾರಗಳಿವೆ. ಕಿರೀಟದ ಹತ್ತಿರ ಪದಕವಿದೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಡೆಬಿಚ್ಚಿದ ನಾಗರಹಾವಿನ ಕಿವಿಯೋಲೆ ಇದೆ (ಮುರಿದಿದೆ). ಕಿರೀಟದ ಪದಕದ ಮೇಲೆ ಗಂಗೆ ಇರುವಳು ಅಥವಾ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡ (ಬಿಲ್ವಪತ್ರ) ಜಟೆ,ಎಡಭಾಗದ ಮತ್ತು ಎದುರಿನ ಮುಖದ ನಡುವೆ ಜಟೆಯ ಮೇಲೆ

ಸ್ತ್ರೀಯೋರ್ವಳು ಕೈ ಮುಗಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. (ಬಹುಶಃ ಶಿವಭಕ್ತೆಯಾಗಿರಬಹುದು). ಅವಳ ಮೇಲೆ ಅಂದರೆ ಎಡ ಭಾಗದ ಮುಖದ ಕಿರೀಟದ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧಚಂದ್ರನಿರು ವನು.

೨. **ಎಡಭಾಗದ ಮುಖ** : ಈ ಮುಖದ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೆಡೆಬಿಚ್ಚಿದ ಸುಂದರ ನಾಗ ನಿರುವನು. ಈ ಮುಖದ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ ಇದೆ. ಈ ಆಭರಣಗಳು ಎಡಭುಜದ ಮೇಲೆ ಇವೆ. ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪದಕವಿದೆ. ಈ ಪದಕದ ಮೇಲೆ ಚಕಣಿ ಚಿತ್ರ ವಿದೆ. ಎಡಭಾಗದ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ನಾಗಾಭರಣ, ದುಂಡಗಿನ ಕಿವಿಯೋಲೆಯೂ ಇದೆ.

೩. **ಬಲಭಾಗದ ಮುಖ** : ಈ ಕಿರೀಟ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆ ಬಗೆಯದಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಎದುರಿನ ಮುಖದಂತೆ ಇದ್ದು, ಈ ಮುಖದ ಜಟೆಯು ಹೂಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ.

೪. **ಹಿಂಭಾಗದ ಮುಖ** : ಈ ಮುಖವು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು, ಎಲ್ಲ ಆಭರಣಗಳೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ಇವೆ. ಎರಡೂ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗಕಿವಿಯೋಲೆ, ದುಂಡಗಿನ ಕಿವಿ ಯೋಲೆಗಳಿವೆ. ಮುಂದಿನ ಮುಖದ ಕೊರಳೊಳಗಿನ ಹಾರಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ.

ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಮುಖಗಳು ಶಿವನ ವಿವಿಧ ರೂಪ ಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ : ೧. ತತ್‌ಪುರುಷ, ೨. ಅಘೋರ, ೩. ವಾಮದೇವ, ೪. ಸದ್ಯೋ ಜಾತ.

ಕೈಗಳು : ೧. ಹಿಂದಿನ ಎಡಭಾಗದ ಮುಂಗೈ ಮುರಿದಿದೆ. ಈ ಕೈಮೇಲೆ ಹಾವಿನಬಾಲ ಮಾತ್ರವಿದೆ, ಪದಕದ ಸರವಿದೆ; ೨. ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದ ಕೈ ಸಹಾ ಮೊಳಕೈವರೆಗೆ ಮುರಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೈಮೇಲೆ ಹಾವಿನ ಬಾಲವಿಲ್ಲ (ಮುರಿದಿದೆ). ಪದಕದ ಸರವಿದೆ ; ೩. ಮುಂದಿನ ಎಡಗೈಯ ಮುಂಭಾಗ ಮುರಿದಿದೆ ; ೪. ಬಲಗೈ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಫಲವಿದೆ. ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಉಂಗುರವಿದೆ.

ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವಿದೆ. ಉದರ ಬಂಧ ಕಟಿಸೂತ್ರಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

ಜಟೆಯು ಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಕಮಲವನ್ನು ತಿರುವಿ ಇಟ್ಟಹಾಗೆ ಇದೆ.

ಈ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡ ಲಾಗಿ, ಈ ಮೂರ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರಭಾವ ವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆಡಳಿ ತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಕಾಲದ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಿಲ್ಪಶೈಲಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಿಲ್ಪಶೈಲಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪ ತಾಳಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೂ ಅಭ್ಯಸಿಸ ಬೇಕು. ಆದರೂ ಇದರ ತಾಂತ್ರಿಕವಿವರ ಸ್ವರೂಪ ಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಚೋಳಶೈಲಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕೋಲುಮುಖ, ನೀಳಮೂಗು, ಚೂಪಾದ ಗಡ್ಡ ಮುಂತಾದ ಅಂಗಾಂಗ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆಭ ರಣಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಕಂಚಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಹಲವು ಇಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದೀಗ ದೊರೆತಿರುವ ಕಂಚಿನ ಶಿಲ್ಪ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಶಿಲ್ಪಸಂಪತ್ತನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿ ಸುವಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

(ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಈಗ ನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ.)

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

೧. ಎಸ್. ಎಚ್. ರಿತ್ತಿ : 'ಬೆಳ್ವಲ ಮೂನ್ನೂರು', ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ, ಸಂಪುಟ ೧, ಸಂಚಿಕೆ ೧, ನವೆಂಬರ್ ೧೯೭೮

೨. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ : ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನ ಸೂಚಿ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೫

೩. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಸಂಪುಟ ೧೦, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೦

4. *Dharwad District Gazetteer*, Bangalore, 1959

5. C. Sivaramamurthi : *South Indian Bronzes*, New Delhi, 1963

6. Gopinath Rao : *Elements of Hindu Iconography*, Vol. II, Part II, New Delhi, 1971

7. I. K. Sharma : *The Development of Early Saiva Art & Architecture*, Delhi, 1982

8. *SII*, Vol. XI, No. 45: ಈ ಶಾಸನವು ನವಿಲಗುಂದವನ್ನು 'ನವಿಲ್ಗುನ್ದಪುರಂ' ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ; Vol. XV, No. 49 & 73